

УДК 352

БІЗНЕС-ІНФРАСТРУКТУРА АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Кормишкін Ю.А.¹, Бовкун О.А.²

¹ кандидат економічних наук, докторант кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9, 54020, Україна
тел.: (0512)-34-10-82, e-mail.: korm_y@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9211-6737

² кандидат економічних наук, доцент, кафедра маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, вул. Садова, 2, 20300, Україна,
тел.: (04744)-4-02-70, e-mail.: olga.bovkun@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9209-5785, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-117-122>

BUSINESS INFRASTRUCTURE OF AGRARIAN ENTREPRENEURSHIP

Y. Kormishkin¹, O. Bovkun²

¹ Ph.D. in Economics, doctoral student, Department of Public Administration and Administration and International Economics, Nikolaev National Agrarian University, Mykolaiv, st. Georgiy Gongadze, 9, 54020, Ukraine
tel.: (0512)-34-10-82, e-mail.: korm_y@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9211-6737

² Ph.D. in Economics, assistant professor, Department of Marketing, Management and Business Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, st. Sadova, 2, 20300, Ukraine
tel.: (04744)-4-02-70, e-mail.: olga.bovkun@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9209-5785, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-117-122>

Анотація. Актуальність дослідження визначається ключовою роллю аграрного підприємництва в сучасній соціально орієнтованій ринковій економіці. Метою дослідження є розробка узагальненої класифікації елементів бізнес-інфраструктури аграрного підприємництва та її характеристик. Багато досліджень мають велику кількість підходів до класифікації елементів інфраструктури підприємства, але кожен з них заснований лише на одній особливості. Проте кожен з авторів не дає чіткої класифікації елементів бізнес-інфраструктури аграрного бізнесу. У статті представлені результати загальної класифікації елементів бізнес-інфраструктури аграрного підприємництва на основі функціональних особливостей. У системі інфраструктурного забезпечення аграрних підприємств пропонується розділити інфраструктуру аграрного підприємництва на стартову інфраструктуру; розвиток інфраструктури; інфраструктура, спрямована на підтримку стабільності; реструктуризації інфраструктури. Це пов'язано з тим, що кожен етап життєвого циклу компанії характеризується певними проблемами, що зумовлює потребу в певних типах та елементах інфраструктури, які можуть забезпечити ефективне прийняття рішень у поточній ситуації. Такий підхід здається досить значним, оскільки він дозволяє: по-перше, розглядати інфраструктуру аграрного підприємництва не в статичній, а в динамічній; по-друге, визначити потребу малого та середнього аграрного підприємства в різних елементах та функціях інфраструктури, залежно від поставлених ними завдань. Встановлено, що бізнес-інфраструктура аграрного бізнесу передбачає безліч галузей, видів виробництва або діяльності, які служать і забезпечують нормальне функціонування основного виробництва, а також невиробничої сфери.

Ключові слова: бізнес, бізнес-інфраструктура підприємництва, класифікація, елементи інфраструктури, аграрне підприємництво.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 15

Annotation. The relevance of the investigation is determined by the key role of agrarian entrepreneurship in the modern socially oriented market economy. The purpose of the study is to develop a generalized classification of elements of the business infrastructure of agrarian entrepreneurship and its characteristics. Many studies have a large number of approaches to classifying elements of an enterprise infrastructure, but each of them is based on only one feature. However, each of the authors does not give a clear classification of the elements of the business infrastructure of agrarian business. The article presents the results of the general classification of elements of the business infrastructure of agrarian entrepreneurship on the basis of functional features. In the system of infrastructure provision of agrarian enterprises, it is proposed to divide the infrastructure of agrarian entrepreneurship into the starting infrastructure; development infrastructure; infrastructure aimed at maintaining stability; restructuring infrastructure. This is due to the fact that each stage of the company's life cycle is characterized by specific problems, resulting in the need for certain types and elements of infrastructure that can provide effective decision-making in the current situation. This approach seems to be quite

significant, since it permits: first, to consider the infrastructure of agrarian entrepreneurship not in statics, but in dynamics; secondly, to identify the need for small and medium-agrarian entrepreneurship in various elements and functions of infrastructure, depending on the tasks they set. Established that business infrastructure of agrarian business involves a set of industries, types of production or activities that serve and ensure the normal functioning of the main production, as well as non-productive sphere.

Key words: *business, business infrastructure of entrepreneurship, classification, elements of infrastructure, agrarian entrepreneurship.*

Formulas.: 0; fig.: 0; tabl.:0, bibl.: 15

Постановка проблеми. Сучасний процес становлення підприємництва в АПК вимагає зваженого і продуманого підходу, глибокого теоретичного осмислення його ролі в механізмі ринкового реформування аграрної економіки.

В ході реорганізації підприємств в сільському господарстві склалася багатоукладна економіка, стала здійснюватися підприємницька діяльність, як на рівні індивідуального підприємництва, так і в великих комерційних підприємствах.

Серед організаційно-правових форм виділяють особливий інститут аграрного підприємництва, який не є особливим юридичним статусом підприємства, тому що по суті фіксує лише право відповідного підприємства, незалежно від його юридичної форми, на отримання тих чи інших видів державної підтримки.

Актуальність теми визначена в першу чергу об'єктивною значною роллю аграрного підприємництва у сучасній соціально-орієнтованій ринковій економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування інфраструктури аграрного підприємництва висвітлено у наукових працях таких учених, як: Д. А. Антонюк [2], Г. М. Колісник [3], О. В. Лядова [5], Т. В. Усюк [14] та інші. Проблема розвитку підприємництва в сільському господарстві знайшла широке відображення в економічній літературі, зокрема у працях, авторами яких є: М. Й. Малік і О. Г. Шпикуляк [6], В. Я. Мессель-Веселяк [7], О. В. Хмелевський і Л. В. Дрюкова [15] та інші.

У багатьох дослідженнях існує значна кількість підходів до класифікації елементів інфраструктури підприємництва, проте кожна з них ґрунтується лише на

одній ознаці. Утім, кожен із авторів не дає чіткої класифікації саме елементів бізнес-інфраструктури аграрного підприємництва.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розроблення узагальненої класифікації елементів бізнес-інфраструктури аграрного підприємництва та їх характеристика.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкових перетворень в Україні відбувається становлення і розвиток підприємництва в усіх галузях і сферах економіки. Незважаючи на те, що підприємство є порівняно новим економічним феноменом в сучасній дійсності, воно починає міцно завойовувати своє місце в економічній і соціальній системі.

Слід зазначити, що в даний час спостерігається відродження підприємництва і в аграрній сфері економіки. І хоча аграрне підприємство здійснюється в специфічних формах і його становлення пов'язане з численними проблемами і суперечностями, воно єдине за економічною природою і сутністю у всіх сферах економіки. Для обґрунтування закономірностей функціонування підприємництва в аграрній сфері перш за все повинна бути визначена його сутність як економічної категорії, уточнені її зміст і взаємозв'язки з іншими економічними поняттями, такими як «бізнес», «агробізнес», «фермерство» та іншими [8].

Авторський підхід до дослідження сутності підприємництва дозволяє визначити його видові і родові ознаки. Їх аналіз дав можливість зробити висновок про те, що підприємство слід розглядати як підсистему більш широкої системи ділових відносин або системи бізнесу. При цьому в якості родових ознак підприємництва слід назвати ті атрибути, які ідентифікують бізнес (обмін, угода,

отримання вигоди і так далі). Сутнісними видовими ознаками підприємництва є насамперед новаторський підхід до справи або здатність здійснювати інновації, висока ступінь ризику, вміння виявляти ініціативу.

Бізнес-інфраструктура – це сукупність державних, приватних та громадських інститутів (організацій, установ і об'єднань), які обслуговують інтереси суб'єктів підприємницької діяльності й забезпечують їхню господарську діяльність та сприяють підвищенню її ефективності.

Аграрне підприємництво також має свою специфіку. У структурі підприємницької діяльності до нього слід віднести те, що пов'язано з використанням землі та інших ресурсів для виробництва сільськогосподарської продукції, а також діяльність, пов'язану з його обслуговуванням, наприклад, різні види послуг агросервісу. Крім того, як показує світовий досвід ефективного функціонування аграрного підприємництва, нерідко воно пов'язане з переробкою сільськогосподарської продукції і підсобних промислів.

Незважаючи на тісний взаємозв'язок і поєднання різних видів підприємництва в сільському середовищі необхідно розрізняти сільськогосподарське, аграрне і сільське підприємництво. Економісти часто не роблять різниці між ними. На нашу думку, сільське підприємництво слід трактувати як всі види підприємницької діяльності, що здійснюються на селі або в сільській місцевості [9].

Сільськогосподарське підприємництво – це підприємницька діяльність, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції. А аграрне підприємництво включає підприємницьку діяльність сільгосптоваровиробників. Всі ці поняття тісно пов'язані між собою, однак кожне несе своє смислове навантаження. Також неправомірно ототожнювати аграрне підприємництво з агробізнесом, так як агробізнес це більш широке поняття і включає всі ділові відносини в системі АПК.

Особливості аграрного підприємництва пов'язані також зі сферою його розвитку, зі специфікою функцій і їх взаємозв'язками.

В системі інфраструктурного забезпечення аграрних підприємств запропоновано поділити інфраструктуру аграрного підприємництва на стартову інфраструктуру; інфраструктуру розвитку; інфраструктуру, спрямовану на підтримку стабільності; інфраструктуру реструктуризації. Це обумовлено тим, що кожна стадія життєвого циклу підприємства характеризується специфічними проблемами, внаслідок чого виникає потреба в певних видах і елементах інфраструктури, які можуть забезпечити ефективно прийняття рішень в ситуації, що склалася.

Даний підхід видається досить значимим, оскільки дозволяє: по-перше, розглядати інфраструктуру аграрного підприємництва не в статичній, а в динамічній; по-друге, виявити потребу суб'єктів малого та середнього аграрного підприємництва в різних елементах і функціях інфраструктури в залежності від поставлених перед ними завдань.

У світлі інституційного підходу види інфраструктури аграрного підприємництва структуровані з точки зору правових норм [10-12], правил і стандартів, а також способів їх здійснення та регулювання.

У межах поняття інфраструктура аграрного підприємництва найчастіше розглядають такі складові [1]:

- фінансово-кредитна (фінансові установи, які здійснюють пільгове кредитування, гарантійні фонди, кредитні спілки, венчурні фонди і страхові компанії, державна підтримка у вигляді спрощеної системи оподаткування, надання пільг тощо);

- організаційно-інформаційна (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, Інтернет-центри, консультаційні центри, молодіжні центри тощо);

- організаційно-правова (спектр дій органів державної влади, спеціалізованих установ та організацій, органів місцевого самоврядування).

Розглядаючи класифікацію елементів бізнес-інфраструктури, варто звернути увагу на елементи, які навів А. М. Мельников. На його думку, основними елементами бізнес-інфраструктури при налагоджуванні ділових відносин між різноманітними суб'єктами господарської діяльності є [13]:

- кредитна система і комерційні банки;
- емісійна система та емісійні банки;
- організаційно оформлене посередництво на товарних, сировинних, фондових і валютних біржах;
- аукціони, ярмарки та інші форми організаційного позабіржового посередництва;
- система регулювання зайнятості населення й центри сприяння зайнятості (біржі праці);
- інформаційні технології та засоби ділової комунікації; – податкова система та податкові інспекції;
- система страхування комерційного, господарського ризику й страхові (державні й недержавні) компанії;
- спеціальні рекламні, інформаційні агентства та засоби масової інформації;
- торговельні палати, інші суспільні й добровільні державні суспільні об'єднання ділових кіл;
- митна система;
- професійні союзи працюючих за наймом.

Таким чином, у відносинах між аграрним підприємництвом, найманими робітниками та споживачами аграрної продукції існує величезна кількість проміжних структур, що встановлюють ці відносини та допомагають аграрному підприємництву реалізувати власні ділові інтереси.

Враховуючи, що за сучасних умов держава переорієнтовує свої сили на підтримку малого та середнього бізнесу в аграрному секторі, варто звернути увагу на класифікацію елементів бізнес-інфраструктури Г. В. Рачинської, Л. С. Лісовської. Сформовану мережу елементів бізнес-інфраструктури підтримки малого підприємництва автори класифікують за такими ознаками [13]:

- за способом заснування – державна, недержавна, громадська;
- за статусом: всеукраїнська, регіональна, місцева (районна);
- за формою: організаційно-технічна, інформаційно-аналітична, фінансово-кредитна;
- за видами діяльності: дорадчі органи, консалтингові структури, інформаційні центри, інвестиційні та інноваційні компанії, освітні заклади тощо.

Після проведеного дослідження класифікації елементів бізнес-інфраструктури підприємництва, вважаємо за доцільне виділити три ключові, які варто використовувати в аграрному підприємстві [4]:

- форма власності, що передбачає наявність державних, приватних, громадських елементів бізнес-інфраструктури та виявляє джерела фінансування, ступінь впливу, наявність зацікавленості з боку аграрних підприємців;
- вид діяльності, що дозволяє якісно оцінити напрям впливу інфраструктурного елемента на діяльність аграрного підприємництва (дорадчі органи, консалтингові структури, інформаційні центри, інвестиційні та інноваційні компанії, освітні заклади тощо);
- елементи бізнес-інфраструктури відповідно до чинного законодавства (бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, технологічні парки, фонди підтримки підприємництва, фінансові установи, інноваційні та інвестиційні фонди і компанії, лізингові компанії, консультативні центри та ін.).

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновки, що у сьогоденні необхідно розвивати різноманітні напрямки продажу аграрної продукції у залежності від видової їх приналежності.

При формуванні інфраструктури аграрного ринку чи будь-якого іншого ринку потрібно дотримуватися чинного законодавства. Законність, як один із принципів формування інфраструктури

аграрного ринку, дасть змогу зменшити сектор тіньової економіки, тим самим збільшивши надходження коштів у місцеві бюджети. Дотримання маркетингових умов при формуванні інфраструктури аграрного ринку дозволить вивчити смаки та уподобання споживачів, організувати ефективну рекламу та стимулювати збут сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Семенда Д. К., Здоровцов О. І., Котик П. С. Аграрна економіка : підручник. Умань, 2005. 318 с.
2. Антонюк Д. А. Узagalьнена класифікація елементів інфраструктури підприємництва. *Вісник Запорізького національного університету* : журнал. 2012. №4(16). С. 12–17.
3. Колісник Г. М. Формування ефективної інфраструктури державної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні. *Науковий вісник* : журнал. 2007. № 17.3. С. 271–276.
4. Кормишкін Ю. А. Формування бізнес-інфраструктури підприємництва України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)», Миколаїв, 2018. 41 с.
5. Лядова Е. В. Развитие инфраструктуры малого и среднего предпринимательства в условиях становления инновационной экономики : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.01 «Экономическая теория». Нижний Новгород, 2012. 26 с.
6. Малік М. Й., Шпикуляк М. Й. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК* : журнал. 2006. № 4. С. 3–10.
7. Мессель-Веселяк В. Я. Ефективність господарювання новостворених сільськогосподарських підприємств ринкового спрямування в Україні. *Економіка АПК* : журнал. 2016. №12. С. 21–33.
8. Мишина Л. А., Саблін Е. Ц. Основы бизнеса. *Шпаргалка. Окей-книга* : журнал. 2010. 46 с.
9. Офіційна Інтернет-сторінка Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва. URL : <http://www.dkrp.gov.ua>.
10. Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III (зі змінами та доповненнями станом на 01.01.2016). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2908-14>.
11. Про спеціальні режими інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 № 991-XIV (зі змінами та доповненнями станом на 05.12.2012). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
12. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР (зі змінами та доповненнями станом на 16.01.2004). URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/723/97-%D0%B2%D1%80>.

13. Рачинська Г. В., Лісовська Л. С. Система інфраструктурного забезпечення підприємств аграрного бізнесу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»* : журнал. 2012. № 725. С. 211–216.

14. Усюк Т. В. Інституційні засади розвитку сільського підприємництва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Житомир, 2014. 20 с.

15. Хмелевський О. В., Дрюкова Л. В. Концепція внутрішнього підприємництва та формування передумов її реалізації на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету* : журнал. 2013. №3. Т.3. С. 81–85.

Reference:

1. Semenda D. K., Zdorovtsov O. I., Kotyky P. S. *Ahrarna ekonomika : pidruchnyk*. Uman, 2005. 318 s.
2. Antoniuk D. A. *Uzagalnena klasyfikatsiia elementiv infrastruktury pidpriemnytstva*. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu* : zhurnal. 2012. №4(16). S. 12–17.
3. Kolisnyk H. M. *Formuvannia efektyvnoi infrastruktury derzhavnoi pidtrymky rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini*. *Naukovyi visnyk* : zhurnal. 2007. № 17.3. S. 271–276.
4. Kormyshkin Yu. A. *Formuvannia biznes-infrastruktury pidpriemnytstva Ukrainy* : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk : spets. 08.00.04 «Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diialnosti)», Mykolaiv, 2018. 41 s.
5. Liadova E. V. *Razvytye ynfrastrukturi maloho y sredneho predprynymatelstva v uslovyakh stanovleniya ynnovatsyonnoi ekonomyky* : avtoref. dys. na soyskanye uchen. stepeny kand. ekon. nauk : spets. 08.00.01 «Экономическая теория». Nyzhnyi Novhorod, 2012. 26 s.
6. Malik M. Y., Shpykuliak M. Y. *Rozvytok pidpriemnytstva v ahrarnomu sektori ekonomiky*. *Ekonomika APK* : zhurnal. 2006. № 4. S. 3–10.
7. Messel-Veseliak V. Ya. *Efektyvnist hospodariuvannia novostvorenykh silskohospodarskykh pidpriemstv rynkovoho spriamuvannia v Ukraini*. *Ekonomika APK* : zhurnal. 2016. №12. S. 21–33.
8. Myshyna L. A., Sablyn E. Ts. *Osnovi byznesa*. *Shparhalka. Okei-knyha* : zhurnal. 2010. 46 s.
9. *Ofitsiina Internet-storinka Derzhavnogo komitetu Ukrainy z pytan rehuliatornoj polityky ta pidpriemnytstva*. URL : <http://www.dkrp.gov.ua>.
10. *Pro kredytni spilky* : *Zakon Ukrainy vid 20.12.2001 r. № 2908-III (zi zminamy ta dopovnenniamy stanom na 01.01.2016)*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2908-14>.
11. *Pro spetsialni rezhymy investytsiinoi ta innovatsiinoi diialnosti tekhnolohichnykh parkiv* : *Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 № 991-XIV (zi zminamy*

та доповненими станом на 05.12.2012). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

12. Pro finansovyi lizynh : Zakon Ukrainy vid 16.12.1997 r. № 723/97-VR (zi zminamy ta dopovnenniamy stanom na 16.01.2004). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/723/97-%D0%B2%D1%80>.

13. Rachynska H. V., Lisovska L. S. Systema infrastruktornoho zabezpechennia pidpriemstv ahrarnoho biznesu. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»* : zhurnal. 2012. № 725. S. 211–216.

14. Usiuk T. V. Instytutsiini zasady rozvytku silskoho pidpriemnytstva : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk : spets. 08.00.04 «Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za

vydamy ekonomichnoi diialnosti)». Zhytomyr, 2014. 20 s.

15. Khmelevskiy O. V., Driukova L. V. Kontseptsiiia vnutrishnoho pidpriemnytstva ta formuvannia peredumov yii realizatsii na vitchyznianskykh pidpriemstvakh. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu* : zhurnal. 2013. №3. T.3. S. 81–85.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2018 р.